

Doanh nghiệp đã “lách luật” khi báo cáo đó không phải là chất độc hại

Vùng Devecser bị bùn đỏ ô nhiễm. Ảnh chụp qua vệ tinh tháng 7/2010 (REUTERS)

Ngày 27/10/2011 vừa qua, Ủy ban chuyên trách trực thuộc Quốc hội Hungary vừa công bố tờ trình gồm 80 trang trên trang chủ của Quốc hội nước này, với vấn đề trách nhiệm trong sự cố bùn đỏ năm ngoái và đề xuất ngăn chặn những thảm họa tương tự trong tương lai.

Báo cáo đã quy kết trách nhiệm chính cho Tập đoàn Nhôm Hungary MAL Zrt.

■ Thông Tín Viên Hoàng Nguyệt n tại Budapest

Tại Budapest, thông tín viên Hoàng Nguyệt n phân tích với tiến trình và kết quả của gần một năm điều tra với nguyên nhân thảm họa sinh thái này.

Sau khi thảm họa sinh thái xảy ra vào đầu tháng 10/2010, Ủy ban điều tra kết trên được thành lập vào ngày 21/12 theo đề xuất của một dân biểu đầu ngành của hội JOBBIK, ông Kepli Lajos, người và sau được đề cử làm Chủ tịch Ủy ban.

Gồm 10 thành viên là các dân biểu đại diện cho 5 chính đảng trong Quốc hội Hungary, trong 1 năm hoạt động, Ủy ban đã họp 18 phiên (trong đó có 16 phiên công khai, 1 phiên không công khai và 1 phiên nội bộ), đã tham vấn 48 người, trong đó có Ban lãnh đạo Tập đoàn Nhôm Hungary (MAL Zrt.), lãnh đạo các cơ quan có liên quan, các chuyên gia, giám đốc nhân viên, các nhà khoa học, cũng như một số ý kiến nhân trong công nghiệp bauxite Hungary.

Trong quá trình làm việc, Ủy ban đã tiếp nhận dân chúng phản ánh khi công bố báo cáo, họ có ghi toàn văn để trình cho các Bộ, Ngành có liên quan, và cho công ty MAL Zrt. để tham khảo ý kiến của doanh nghiệp. Một số phản hồi, đính chính... của MAL Zrt. đã đưa vào văn bản chính thức.

Báo cáo trình lên Quốc hội Hungary quy trách nhiệm chính cho doanh nghiệp MAL Zrt., nhưng cũng khẳng định rằng rất nhiều yếu tố phức tạp và phức tạp, hàng loạt thiếu sót và bất cập về thiết kế, công nghệ, vận hành và quản lý là nguyên nhân phải dẫn tới thảm họa sinh thái này.

Trách nhiệm chính yếu : MAL Zrt.!

Ủy ban khẳng định, MAL Zrt. phải chịu trách nhiệm chính trong tai nạn công nghiệp này vì họ chừa số 10 bị tràn bùn đã bị sụp đổ quá tải, gây nên hậu quả nghiêm trọng.

Cụ thể, trên lớp bùn đắp đắp trong bể, theo quy định, lớp ngậm nước có chiều sâu pH (tức nồng độ kim) cao không được quá 1,5m (trung bình là 1m), nhưng tại hồ chứa số 10, con số này là 4,45m (trung bình), có nơi lên tới 8m.

Về phần MAL Zrt. cho dù hàng tuần có công nhân đi đo mực nước chứa trong bể, nhưng doanh nghiệp này đã không làm gì để cải thiện tình hình.

Thêm nữa, cách đo mực nước tại đây là không chính xác, nhiều khi đưa ra những kết quả mâu thuẫn.

Nhưng tính toán cho thấy lượng dung dịch có nồng độ kim rất mạnh này gấp ba con số cho phép, nên đã tạo ra áp suất vô cùng lớn cho các thiết bị.

Hồ chứa số 10 được xây năm 1989 với những kích thước khổng lồ, bắt đầu chứa bùn từ năm 1998 và trong thời gian, lượng dung dịch kim rất mạnh đã đổ vào giữa năm 2010.

Áp lực lớn đè lên thành vách khiến bể bị nứt vỡ và vào ngày 4/10 năm ngoái, vết nứt trong thời gian ngắn đã biến thành một khe có bề rộng 60m, gây nên thảm họa.

Vô vàn thiếu sót đi kèm

Tuy nhiên, công nhân nguyên nhân cụ thể nói trên, báo cáo đã liệt kê một số khuyết điểm, nhưng sai sót đã góp phần cho quá trình xảy ra thảm họa số 10. Theo trình tự, nếu các bên có liên quan lưu ý đến tầm kích và độ nguy hiểm của hồ chứa đã có những biện pháp kịp thời,

thì đã có thể ngăn chặn được những vụ tử này.

Có thể, với một thiết kế, việc xây dựng chôn vùi những kích thước khổng lồ như vậy nên việc là lòng đất con suối, nên đất yếu - mà không lưu tâm đến yếu tố những lúc căng bên trong một công trình có độ cao mấy chục mét và những hậu quả khủng khiếp của chúng - là một sai lầm.

Với một vấn đề hành và quản lý, hậu quả tất cả các ban, ngành có liên quan đều phạm sai sót khi cấp phép xây dựng và hoạt động của hầm chôn vùi.

Cơ quan quản lý môi trường ra công đơn ra ý kiến giám định khi xây dựng - đã không được hỏi ý kiến, trong khi đó, lãnh đạo hành chính khu vực, tuy không có chuyên môn về kỹ thuật nhưng lại là bên cấp phép.

Thay vì coi bùn đỏ là chất thải độc hại, thì hầm chôn vùi 10, doanh nghiệp đã “lách luật” khi báo cáo đó không phải là chất độc hại để không phải áp dụng những quy định nghiêm ngặt nhất trong việc xử lý bùn đỏ. Trong việc này, cơ quan chuyên trách là Ủy ban Phân loại Rác thải đã hoàn toàn không được hỏi ý kiến khi công nhận đánh giá và phân loại rác thải!

Tiếp đó, Cơ quan Phòng chống Thảm họa cũng sai lầm khi không xếp hạng đúng độ nguy hiểm của bùn đỏ và do đó, đã không có quyền giám sát các sự cố công nghiệp nguy hiểm này. Thêm nữa, sự phải hỏi phải các cơ quan, chính quyền rồi lại rồi, do đó, những quy định của chính quyền đã không được thực hiện một cách đáng kể.

Bên báo cáo cũng được cấp tài và bác bỏ một số giả thiết cho rằng những điều kiện thời tiết, khí hậu (mưa, gió...) đã gây nên vụ sạt lở, và khẳng định rằng: vụ sạt lở, đây không phải là một thảm họa thiên nhiên, mà rõ ràng là thảm họa công nghiệp có nguồn gốc từ hoạt động công nghiệp.

Bài học từ sự cố tràn bùn Hungary

Trong câu hỏi của Ủy ban điều tra đã được thực hiện một cách công tâm để trả lời một câu hỏi về khi nào công luận Hungary nhận ra rằng: ai phải chịu trách nhiệm về thảm họa đã gây nên cái chết của 10 người, khi nào vài trăm người bỏ trốn, hàng ngàn người mất nhà cửa, sự nghiệp, hơn 1 ngàn hecta đất canh tác nông nghiệp bị tiêu hủy, thiệt hại lên tới 35 tỷ Ft (tương đương 167 triệu USD).

Kết quả điều tra cho thấy, chính yếu tố con người (sự bất cẩn, thiếu quan tâm, vô trách nhiệm...) đã đóng vai trò trung yếu trong tai nạn công nghiệp này, chứ không phải sự yếu kém và lạc hậu của công nghệ khai thác bauxite - nhôm của Hungary, nhận ý kiến của đoàn công tác Việt Nam thì khảo sát thì hiện trạng tại nạn, từng được các quan chức Việt Nam vì nên để trấn an những quan ngại trước án bauxite Tây Nguyên.

Bởi lẽ, công nghệ của Hungary không lạc hậu và trong nhiều thập niên, nước này cũng từng là công nghiệp quặng trong công nghiệp nhôm. Thảm chí, tập trình cũng thừa nhận rằng, từ năm 2009, Tập đoàn Nhôm Hungary đã đầu tư 750 triệu Ft để thiết lập một hệ thống kỹ thuật làm giảm đáng kể lượng bùn đỏ và sau này, vì số đầu tư đó, MAL Zrt. cũng chuyển hẳn sang công nghệ thi công khô vào mùa hè năm nay.

Một vấn đề khác cũng rất đáng được lưu tâm:

Tập trình đã nhận được một cách khách quan rằng không phải chỉ doanh nghiệp phải chịu “chịu trách nhiệm”, mà nhà nước và cơ quan quản lý cũng phải có phần trách nhiệm trong tai nạn. Lý do là vì nhiều quy định chưa được cập nhật về mặt pháp luật và hành chính khiến các ban, ngành có liên quan (thủy lợi, xây dựng, báo vệ môi trường...) đã không có sự phối hợp hiệu quả trong quá trình kiểm tra và giám sát hiện trường.

Những cuộc kiểm tra định kỳ các hệ thống xả thải gia hạn các giấy phép cho các tiến hành một cách qua quýt, không thực chất, sự giám sát rất hạn chế và đến thu nhập chế mang tính hành chính chứ không đi sâu vào nội dung kỹ thuật thực tế. Do đó, khiến sự cố bùn đỏ xảy ra trong khi, nhà đầu tư doanh nghiệp thừa nhận mình trong quá trình đi đầu tư, MAL Zrt. có được các giấy phép do chính quyền cấp, chứng tỏ họ đã thực hiện hết các biện pháp.

Báo cáo cũng nhắc tới một điểm mấu chốt khác: người dân trong vùng đã không được cung cấp các thông tin cần thiết về trạng thái và sự nguy hiểm của các hệ thống xả thải, họ hoàn toàn không được chú ý bất cứ cho những tình huống được biết, khi sự cố xảy ra. Chính quyền khu vực cũng không hề có trong tay những kỹ thuật phòng ngừa để có thể xử lý và chứng minh được những thảm họa công nghiệp và môi trường mà các nhà đầu tư.

Hầu như nói trên của việc doanh nghiệp và chính quyền không thực hiện biện pháp minh bạch thông tin với cộng dân, không duy trì quan hệ đối tác với cộng dân, là khi tai nạn xảy ra thì nó kéo theo những hậu quả thảm khốc và không lường trước được!

Những kết luận của Ủy ban chuyên trách cũng cho thấy, trong một ngành công nghiệp hàm chứa những nguy hiểm đối với môi trường như công nghiệp chế biến quặng bauxite và alumin, ngay cả trong trường hợp công nghệ được áp dụng là tiên tiến như ở Hungary, vì rất nhiều lý do khác nhau, vẫn không thể loại trừ hoàn toàn khả năng thảm họa xảy ra...